

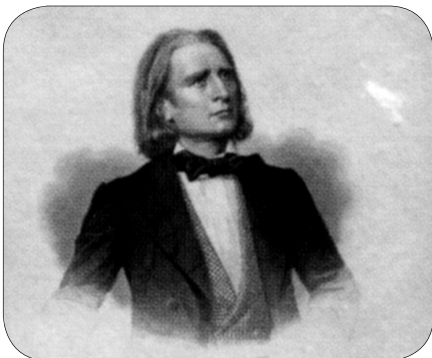
Aki szupersztárnak született – Liszt Ferenc

„Micsoda féktelen tapsvihar köszöntötte! Még virágcsokrok is hullottak lába elé! Igazán ünnepélyes és fennkölt pillanat volt, amint a győztes hadvezér rendíthetetlen lelki nyugalommal állt a virágos közepe, majd bájos mosollyal az arcán kiválasztott egy piros kaméliát a bokréták egyikéből és a mellére tűzte. Számomra ez a jelenség testesítette meg a Lisztomániát.”

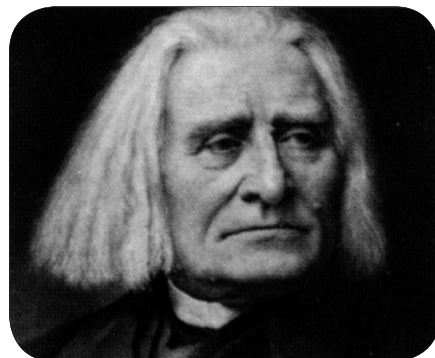
(Heinrich Heine, II. esszé)

A 12 éves Liszt díszmagyarban

Liszt Ferenc, litográfia Hanfstaengel fotója alapján

Liszt Ferenc, fénynyomat Bruckmann, o. Inv.

A felvételek a Burgenlandi Tartományi Múzeum tulajdonát képezik

Véget ér a Nemzetközi Liszt Év. Valóban véget ér? Nyilván nem: ez az év annyi zenei örömet hozott az egész világon az embereknek, újból akkora sztár lett az 1811-ben született raidingi zseniből, Liszt Ferencből, annyian fedezték fel újra életművének darabjait, hogy még sokáig velünk él egész életműve, valamennyi „Liszt-sláger”. Megtermékenyítően hatott más művészeti ágakra, például a kortárs képzőművészetre: számos értékes Liszt-mű született és került bemutatásra itthon és a világban 2011-ben. Idézzük meg újra a nagy komponistát!

A burgenlandi, akkor Magyarországhoz tartozó Raidingnak/Doborjának nem volt még saját temploma, hisz egy szegényes falucska volt csak. A szomszédos Unterfrauenhaidba járt a család az ottani plébániatemplomba. Sok mítosz és csoda lengi körül már Liszt Ferenc születését is. A családi legenda szerint az „1811-es nagy üstökös” feltűnéssel összefüggésben egy cigányasszony megjósolta az éppen várandós Liszt Annának, hogy egy szépreményű fiút hoz majd a világra, aki maga is igazi legendává válik.

A gyermek Liszt rendkívüli zenei tehetsége korán megmutatkozott. Az első sikeres pozsonyi és soproni koncertek után már *csodagyerekként* tartották számon. Édesapja, Liszt Ádám, aki az Esterházy uradalom intézője és amatőr csellista volt, korán lehetővé tette kisfia számára, hogy Carl Czernynél és Antonio Salierinél tanuljon zongorázni, Bécsben. Az első hangszerek beszerzése érdekében Liszt Ádám még egy aranyórát is eladott.

„Vasárnap volt, e hó 26. napja, amikor a kilenc éves Liszt Ferencnek lehetősége nyílt rá, hogy Esterházy Mihály gróf lakásában jó néhány önjelölt művész és a helybéli

li nemesség népes gyülekezete előtt bemutakozzon a zongoránál. A fiatal művész rendkívüli ügyessége, valamint azon adottsága, amellyel a legnehezebb darabokat is könnyedén áttekintette, és valamennyi elé tett zongoraművet a kottából eljátszotta, általános csodálatot váltott ki.”

(Pozsonyi Városi Újság, 1820. november 20.)

A lelkes kritikák után a család Bécsből Párizsba költözött, ahol a kis Liszt, „Le petit Litz”, zeneoktatásban részesült és a párizsi társasági élet ünnepeit és kedvelt alakja lett.

Innen indulva hódította meg pár év múlva Párizs és London szalonjait, színpadait és nemesi házait. A zongorajáték igazi forradalmára volt: szólódarabjai virtuóz művek, koncertjei a kor különleges fellépései voltak. Ő volt az első, aki zongoristaként egyedül töltött meg egy egész estés koncertet, és ő vezette be a zongoraest (piano recital) fogalmát is. Nagyszerűen értett hozzá, hogy közönségét eufórikus állapotba hozza. A hölgyhallgatóság körében már-már hisztérikus rajongásnak örvendett. A különleges zongoravirtuóz igazi európai volt, aki Bécsben, Budapesten, Párizsban, Londonban, Weimarban, Rómában és Szentpéterváron egyaránt otthon érezte magát: 1848 és 1861 között nagyhercegi karnagyként tevékenykedett Weimarban.

Zenekarvezetői tevékenysége idején Weimar zenei virágkorát élte. Szimfonikus költeményeiben az olyan nagy weimari költők irodalmi alkotásait kötötte össze a zenével, mint Goethe és Schiller. A számos évforduló, mint például Goethe 100. születésnapja, nagyszerű alkalmakat szolgáltatott számára új zenei művek komponálására és az ősbemutatókra. Újjászülettek eközben a hangszerek is, műveinek hangzásához forradalmi innovációkat vezetett be: egy új

építési módnak köszönhetően a fuvolák, kürtök és trombiták billentyűket kaptak a kromatikus futamok eljátszásához. Berlioztól pedig Liszt átvette a hárfát. Zenekari műveinek hangzása bársonyos, sötét és csak az eredeti hangszereken játszva bontakozik ki igazán. Mindeközben Altenburg (régí vár), ahol kislányával és Carolyne Sayn-Wittgenstein hercegnővel „vadházasságban” élt, igazi művészeti központtá és az udvari élet ellenpólusává vált Weimarban.

Liszt Ferenc gyermekéveitől kezdve egész életén át mélyen vallásos katolikusként élt, melyet 1865-ben, Rómában a papi rendbe történő belépésével koronázott meg. Ezt követően külső megjelenés is megvál-

tozott, a róla készült fényképek fekete papi ruhában ábrázolják a zeneszerzőt. Életének ezen fázisa komoly hatással volt zenei munkásságára is, ebben az időben számtalan egyházi művet komponált. Fennmaradtak azok a Rómában alkotott tervei is, amelyek a templomi zene megreformálására irányultak.

A zeneszerző több mint 800 zeneművet komponált, amelyek mind a mai napig magával ragadják hallgatóit. De nem csupán komponista, igazi zongoravirtuóz, korának sztárja, kiváló karmester és pedagógus volt, hanem érző, humánus ember is, aki gyakran játszott jótékony célból, toleráns személyiség és rendkívüli vonzerővel bíró férfi is egyben.

Liszt anekdoták

Liszt egyik – minden ismerőse által gyakran emlegett – alapvonása volt kíméletlen kritikus szemlélete. Nem viselte el, ha középszerűséggel, tehetségtelenséggel, nagyzással találkozott. Ünnepeelt művészként számos alkalommal, magas társadalmi polcra helyezett személyiségek is ostromolták. Ő azonban még a remélhető anyagi támogatás ellenére sem volt kíméletes.

Egy alkalommal, Londonban időzve, nem tudott kitérni, a hosszabb ideje ott élő magas rangú műkedvelő zenész-ként is ismert Poniatowski herceg kérése elől. Két általa írt operaszerezményét adta át neki. Kérte, hogy jelenlétében játssza le a műveket, s segítsen megállapítani, melyik a jobb, amellyel érdemesebb felkeresnie az operaházakat. Liszt, amikor illendően végigjátszotta az első darabot, felállt a zongorától. A másik a jobb – közölte az elképedt főranggal.

*

Máskor egy csinos kisasszony vette rá, hogy mondjon zongorajátékáról véleményt. (Világhírű zenenagyunk, élete alkonyáig soha nem tudott igazán ellenállni a szebbik nem kéréseinek.) A kislány a zongoránál csak játszott önfeledten. Egy Bach-prelűd átíratát adta elő. Liszt egyre kényelmetlenebbül érezte magát. Nem akarta megbántani a művészpálántát. Ezért megdicsérte a ragyogó tekintetű teremtést. Végig éreztem, hogy nagyon vallásos keresztény! – mondta, amit a lány széles mosollyal vett tudomásul. Nem kellett volna! Liszt Máté evangéliumának alamizsnaosztásra vonatkozó tételével folytatta. Hű maradt a Bibliához – tette hozzá –, amely azt írja: Ne tudja a bal kezéd, mit tesz a jobb!”.

*

Nem járt jobban az a fiatal zeneszerző sem, akinek meghallgatására egy vendégség házigazdája vette rá. A család nagy kedvence volt, majd leesett a hallgatók feje, ahogy helyeslően, támogatóan bólogtak, amíg a játékát hallgatták. Érezhető lelki nyomás nehezedett Lisztre, amikor értékelő szavait várták. Megkérdezte az ifjú kollegát, milyen címet szán a bemutatott rövid zenedaraboknak. Elszórt

gondolatok, ez lenne a ciklus címe – felelte az. Liszt rövid ideig úgy tett, mintha a cím helyességén töprengene, nemlegesen rázogatta a fejét, majd megszólalt: Elszórtak? Elszórtak... Kedves barátom, a világért se szedje össze őket!

*

Nemzetközi szállóigévé lett mondása származott egy másik véleménykérésből, amelyre egy fiatal francia zeneszerzőtanonc vette rá. Liszt ekkor is kétes dicsérettel kezdte. Nagyon sok szépséget és számos újdonságot találtam a művében. Csak az a baj velük – folytatta –, hogy ami szép az nem új, ami új, az pedig egyáltalán nem szép.

*

Őn még az Istennél is különbet művelt! – fejtette ki véleményét, elragadtatást mímelve egy másik alkalommal. Az ekként megdicsért kottafaragó sem büszkélkedhetett azonban a következő mondatnál tovább. Isten ugyanis a káoszból teremtette a világot, ön azonban káoszt teremtett – róttá meg Liszt elkomorult hanggal.

*

Az egyik párizsi szalonban kénytelen volt végighallgatni egy szörnyen dilettáns énekesnő áriázását. Ismeretes volt Liszt kegyetlen kritikus volta, az alkalmi közönség folyamatosan őt leste. Arca azonban rezzentelen volt. Egy idő után, amikor az illető hölgy hangja sokadszor a hamisba tévedt, a szomszédja már nem bírta tovább. Mester! Miért hagyja ezt? – kérdezte meg tőle. Nyilván engem akartak megbüntetni vele – válaszolta. Persze, hogy hagyom. Bűnhődjenek!

*

Párizsi tartózkodása idején úgy hívták meg egy estélyre, hogy előtte megküldték az összes meghívni szándékozott vendég névsorát. Szerették volna elkerülni, hogy bárki is feszélyezze. Azt írták, bátran húzza ki azokat, akiket nem szívesen látna az előkelő rendezvényen. Liszt figyelmesen tanulmányozta a jegyzéket, s úgy járt el, ahogy kérték. A visszaküldött jegyzéken csak egyetlen nevet húzott át. A sajátját.

HS